

Mezinárodní den studentstva – 17. listopad

Přestože 17. listopad je v posledních letech spojován především s událostmi roku 1989, není na škodu si připomenout události tragického roku 1939. To je vhodné již proto, že Mezinárodním dnem studentstva se tento den stal právě na základě událostí, ke kterým došlo v období od 28. 10. do 17. 11. 1939 v tehdejší Protektorátě. Vše zapříčinilo potlačení tiché demonstrace u příležitosti 21. výročí vzniku Československé republiky, během níž došlo ke zranění studenta lékařské fakulty Univerzity Karlovy Jana Opletala. Tuto demonstraci z velké části organizovali právě studenti, kteří již 27. 10. vylepovali letáky s pozvánkou k účasti na tomto shromáždění, a u pomníků mnoha významných osobností naší historie kladli kytice s trikolórou. Demonstraci, odehrávající se na Václavském náměstí, okupační moc potlačila s použitím nejen pořádkové policie, ale i jednotek SS. Další střety mezi demonstranty, k nimž se připojilo i velké množství mimopražských obyvatel, a německými bezpečnostními oddíly podporovanými v mnoha případech německým obyvatelstvem Prahy a německým studentstvem, se odehrály v Žitné, Melantrichově a Mezibranské ulici, ale i na Karlově náměstí, stejně jako na mnoha dalších místech, a to mnohdy i za střelby do demonstrantů. Právě v Mezibranské ulici došlo k zabití pekařského dělníka Václava Sedláčka (22 let) a v Žitné ulici k postřelení Jana Opletala. Ten byl následně převezen na kliniku prof. Arnolda Jiráska, kde byl i operován. Dne 11. 11. v 11:45 hod zemřel na následky střelné rány v břišní dutině. Dne 4. 11. se na branickém hřbitově odehrál za asistence bezpečnostních složek tichý pohřeb Václava Sedláčka. Bohužel stejně tragický osud potkal během války i jeho příbuzné a o jeho hrob se tak nemohl nikdo postarat, a tak byl v roce 1965 zrušen. Po smrti Jana Opletala se mezi orgány protektorátní správy a studentskou organizací rozhořel spor o způsob uctění památky zemřelého. Zatímco protektorátní orgány prosazovaly odvoz ostatků na Moravu, odkud pocházel (*Lhota u Nákla, okr. Olomouc*), studentská organizace prosazovala veřejný průvod městem, končící na nádraží. Na organizaci průvodu se podílel předseda samosprávy Hlávkových kolejí Maxmilián Martischnig a ředitel Hlávkovy koleje Václav Wiesner. Slavnostní pohřeb, který se konal 15. 11. 1939 pod vedením děkana lékařské fakulty prof. Hájka na Albertově, kde byla rakev s ostatky J. Opletala, se odehrál za hrobového ticha a asistence české policie. I tak při ukládání rakve do vozu zazněla národní hymna. Rakev byla poté převezena na nádraží a odeslána na Moravu. I přes veškeré zastrašování ze strany okupantů se následná demonstrace, které se zúčastnily tisíce lidí, změnila v protest proti okupaci. Nejvíce střetů mezi demonstranty a pořádkovými silami se odehrálo v oblasti Karlova náměstí. Zde je nutno podotknout, že pozdější svědectví vedou k domněnce, že srážky byly záměrně vyvolány ze strany gestapa, aby mohlo být následně brutálně zakročeno. Cílem bylo zastrašit český národ, a tak zabránit dalším protestům proti okupaci. Následujícího dne (16. 11.) proběhla v Berlíně za účasti Adolfa Hitlera porada, kde byla schválena akce nesoucí název „*Sonderaktion Prag vom 17. November 1939*“. Na této poradě mimo jiné A. Hitler pronesl tato slova:

„15. březen byl můj velký omyl. Lituji, že jsme s Čechy nenaložili jako s Poláky. Události 28. října a 15. listopadu ukazují, že Češi nezasluhují jiný osud... Z toho důvodu nařizují: Zastavení českých vysokých škol na tři roky. Jakékoliv demonstrace dát ihned potlačit... Nebudu se ostýchat do ulic postavit třeba i děla. Do každého hloučku se bude střílet kulomety. Bude-li ještě nějaká demonstrace, srovnám Prahu se zemí...“.

Výsledkem porady bylo rozhodnutí o uzavření českých vysokých škol na dobu tří let, zatčení a popravení vedoucích představitelů studentské organizace a internace stovek studentů v koncentračních táborech.

V noci z 16. na 17. listopad došlo k rozsáhlému zatýkání v řadách českého studentstva, a to nejen v Praze, ale i v Brně a Příbrami. Studenti zatčení v Praze byli internováni v bývalých Dělostřeleckých kasárnách v Praze-Ruzyni. Zde došlo i k popravě devíti představitelů studentských organizací.

Jmenovitě se jednalo o:

JUDr. Jaroslav Klíma - předseda Národního svazu českého studentstva v Čechách a na Moravě

JUC. Josef Adamec - jednatel Národního svazu českého studentstva v Čechách a na Moravě

JUDr. František Skorkovský - předseda zahraničního odboru Národního svazu českého studentstva v Čechách a na Moravě

PhDr. Jan Weinert - předseda Svazu českého studentstva v Čechách

JUC. Bedřich Koula - jednatel Svazu českého studentstva v Čechách

Václav Šaffránek - zapisovatel Svazu českého studentstva v Čechách

MUC. Jan Černý - studentský aktivista

Ing. Marek Frauwirth - studentský aktivista

Doc. PhDr. Josef Matoušek - předseda studentského odboru výboru Národního souručenství.

V následujících dnech bylo 1200 studentů internováno v koncentračním táboře Sachsenhausen-Oranienburg. Většina z těchto studentů byla koncem roku 1942 propuštěna, poslední skupina opustila Sachsenhausen v lednu 1943. Z této skupiny 1200 studentů nepřežilo útrapy německých koncentráků 35. Vysokoškolské objekty byly dány k dispozici gestapu, SS, wehrmachtu a německým vysokým školám. Některým českým studentům se podařilo před zatýkáním uprchnout přes Slovensko, Maďarsko a Balkán k naší zahraniční armádě, jako například Josefu Sommrovi, který bojoval na Středním východě a v Africe.

Ve Velké Británii došlo u příležitosti prvního výročí tragických událostí v Praze ke schůzi představitelů studentů 26 národů. Tato schůze, konající se v Caxton Hall v Londýně, přijala „**Prohlášení spojeneckých studentů k 17. listopadu**“, které je považováno za faktické vyhlášení 17. listopadu Mezinárodním dnem studentstva a ve kterém se mimo jiné praví:

„...My, studenti Velké Británie, všech jejích dominií a Indie, Severní a Jižní Ameriky, Sovětského svazu, Belgie, Československa, Francie, Řecka, Číny, Holandska, Norska, Polska, Jugoslávie a všech svobodných zemí, abychom uctili památku popravených a umučených studentů, kteří jako první zvedli svůj hlas na znamení odporu proti nacistickým utlačovatelům roku 1939, prohlašujeme 17. listopad Mezinárodním dnem studentstva...“

„...Prohlašujeme, že 17. listopad není pro nás pouze dnem, kdy studenti celého svobodného světa vzdávají poctu svým mrtvým československým kolegům a všem těm, kteří trpí stále ve vězeních a koncentračních táborech, avšak též dnem, kdy si připomínáme a budeme stále připomínat ideály, pro něž tito studenti trpěli a stále trpí...“

„...My, kteří dnes s ostatní mládeží tvoříme jednotu, ucelenou frontu proti všem druhům fašismu a nesvobody, bez rozdílů politických, národnostních a náboženských, kteří se zbraní v ruce bojujeme na všech bojištích za svobodu svého lidu, skláníme se před oběťmi barbarského násilí, posílení jejich příkladem vybojovat budoucím generacím lepší a spravedlnější budoucnost. 17. listopad bude pro nás navždy dnem, kdy studentstvo celého světa uctí na svých školách nejen památku popravených československých kolegů, ale i dnem, kdy si znovu a znovu připomeneme ideály, za které tito hrdinové padli...“

Tento text přečetl Opletalův přítel a jeden z organizátorů protestů u příležitosti oslav 28. října 1939 v Praze, Lubor Zink. Zdroje: www.cuni.cz/wiki www.radio.cz www.cuni.cz www.valka.cz www.blisty.cz

Mezinárodní den studentstva je jediným dnem mezinárodního významu, který má český původ. Sedmnáctý listopad jako státní svátek Mezinárodního dne studentstva byl v roce 1990 přejmenován na Den boje studentů za svobodu a demokracii a o devět let později na Den boje za svobodu a demokracii.

Jan Opletal